

31. мај

Вида Огњеновић

Козоцид

Градско позориште Подгорица (Црна Гора)

Режија: ВИДА ОГЊЕНОВИЋ

Сценограф: ГЕРОСЛАВ ЗАРИЋ

Костимографкиња: ЉИЉАНА ДРАГОВИЋ

Композитор: ЗОРАН ЕРИЋ

Драматуршкиња: ДРАГАНА ТРИПКОВИЋ

Асистент редитеља: ЗОРАН РАКОЧЕВИЋ

Сценографкиња сарадница: ВЛАДИСЛАВА МУНИЋ КАНИНГТОН

Асистенткиња костимографкиње: ИСИДОРА ЦЕКОВИЋ

Улоге

Пресједник: МИЛИВОЈЕ МИШО ОБРАДОВИЋ

Професор: ИГОР ЂОРЂЕВИЋ

Ристо Крстов: МЛАДЕН НЕЛЕВИЋ

Божо Досије: ДЕЈАН ЂОНОВИЋ

Стана: ДУБРАВКА ДРАКИЋ

Рајко Стеванов: СИМО ТРЕБЈЕШАНИН

Учитељ Тадија: ПАВЛЕ ИЛИЋ

Макања: ГОРАН СЛАВИЋ

Новица Максимов: ДАНИЛО ЧЕЛЕБИЋ

Бајо Васков: СТЕВАН РАДУСИНОВИЋ

Јока: ИВАНА МРВАЉЕВИЋ

Вукота Дукин: МИЛОШ ПЕЈОВИЋ

Мара: БРАНКА ФЕМИЋ ШЋЕКИЋ

Зорка: ЈЕЛЕНА СИМИЋ

Јана: КАТАРИНА КРЕК

Марко Петров: ОМАР БАЈРАМСПАХИЋ

Дука Вукотин: ЖЕЉКО ЦАЈА РАДУНОВИЋ

Деса: МАЈА ШАРЕНАЦ

Симо Гојков: ДРАГАН РАЧИЋ

Крсто Ристов: ПАВЛЕ ПОПОВИЋ

**Статисти: СЛАВКА НЕЛЕВИЋ, ЈЕЛЕНА ОДАЛОВИЋ, ЗОРАН РАКОЧЕВИЋ,
ДАРКО БЈЕЛОБРКОВИЋ, НОВАК ТОМОВИЋ**

Представа траје ?

Ауторка

КОЗОЦИД (драма о обнови и изградњи)

Приоритет петогодишњег плана обнове и изградње након II светског рата, код нас је била индустријализација земље. Стручњаци су проценили да би у планинским крајевима Југославије (Црна Гора, Хрватска, Босна) требало развијати дрвну индустрију. Да би се за то створили услови, морале су се пре свега истребити козе, јер, према њиховим прорачунима, наносе велику штету обнављању шума.

У сиромашним сеоским домаћинствима где су козе биле важан извор прихода, то је одјекнуло као казнени поход и настала је велика пометња. Партијска дисциплина нове власти захтевала је да се то обави без отпора и поговора. Сељацима, међутим, никако није било јасно како ће се на кречњачком тлу запатити шума и од чега ће живети деценију и више док посађено дрво нарасте толико да је погодно за грађу, све и кад би било погодно терена за то.

И настаје сукоб између те две логике, једне која се ослања на машту о градњи и раду будућих комбината, чему је коза препрека, и друге која се ослања на стварност, у којој је коза веома корисна животиња, а дрвна индустрија у ствари спремање ражња док је зец у шуми.

Радња драме се одвија у једном планинском селу, где се власт труди да заслужи похвале од надређених за добро обављен задатак, па притиска сељаке да смакну козе, а ови се на разне начине довијају да их сачувају. Да би смицање коза било ефикасније, власт доводи високог стручњака за узгој коза да им помогне. Међутим, догађа се сасвим обрнуто. Тај професор ветеринарског факултета схвата да је тај околиш рај за козе и чини све да се избегне оно за што је иначе позван. Како сам каже организује „козји покрет отпора“. Помаже сељацима да их на разне начине сакривају маскирајући козе како би избегли комисијске рације и казне.

Идеја је да се покаже да свака идеологија која се одвоји од човека и постане сама себи и средство и циљ, пропада управо на хуманој разини чију креативност настоји да укроти.

Извод из експликације ауторке Виде Огњеновић

Вида Огњеновић

(Дубочке/Бањани, 1941)

Редитељка, драмска и прозна ауторка, педагог.

Била је стални редитељ, директор Дrame а затим управник београдског Народног позоришта, предавала на универзитетима у Лос Анђелесу и Чикагу, била редовни професор новосадске Академије уметности... Њен редитељски опус чини близу стотину позоришних, велики број ТВ и радио-режија. Написала је више драма. Особеност ове ауторке је да режира властите текстове. У многим позориштима бивше Југославије, режирала је разнородан репертоар, домаћу и страну класику те савремену драму.

Две године била је селектор Стеријиног позорја (1992, 1993) и главни и одговорни уредник часописа *Сцена* 1995–2002. Од 2001. амбасадор СР Југославије (касније Србије и Црне Горе) у Краљевини Норвешкој.

Награде: Стеријина награда за најбољи текст (*Је ли било кнежевe вечере?*, 1991, *Јегоров пут*, 2001), Стеријина награда за режију (*Јегоров пут*), Стеријина награда за драматизацију (*Коријен, стабло и епилог – Коријен, стабло, наветина*, мемоари Гојка Николиша, 1984), Стеријина награда за животно дело (2006), Октобарска награда града Београда за режију (*Мефисто*, 1984), Златни вијенац Сарајевског МЕСС-а (*Мефисто*,

1985), Награда “Јоаким Вујић” за драмски текст (*Како засмејати господара*, 1998)... Награда Града театра Будва за драмско стваралаштво (2007).

Проза и драме су превођене на енглески, француски, мађарски, немачки, македонски, чешки, пољски норвешки, македонски, бугарски, мађарски језик... Ауторка преводи с енглеског и немачког језика.

Књиге драма: *Меланхоличне драме* (1991), *Кањош Мацедоновић* (1993), *Девојка модре косе* (1993), *Сетне комедије* (1994), *Милева Ајнштајн* (1999), *Јегоров пут* (2000), *Драме И–ИИИ* (сабране драме у три тома; 2001–2002), *Дон Крсто* (2007).

Књиге прича: *Отровно млеко маслачка* (1994, 2009), *Стари сат* (1996), *Најлепше приповетке Виде Огњеновић* (2001), *Права адреса* (2007), *Живи примери* (2012).

Књига прозе: *Путовање у путопис* (књига о Норвешкој и о Исидори Секулић 2005).

Књига есеја: *Насупрот пророчанству* (2007).

Романи: *Кућа мртвих мириса* (1995), *Прељубници* (2006, *Adulterers*, издање на енглеском језику, 2009), *Посматрач птица* (2010), *Максимум* (2017).

Књига разговора: *Нема више наивних питања* (2008).

Театролошке студије: *Страх од сценске расправе* (1980), *Шекспироманија* (1980).

Неке од драма: “*Просидба*” од Чехова како би је изводили лудаци у Шерантону, *Како је далеко од човјека до човјека* (документарна драма), *Мај нејм из Митар*; *Како засмејати господара*, 2001, *Дон Крсто*, *Оставите поруку или Бегунци* (2014).

Драматизације: *Мефисто Клауса Мана*; *Сеобе М. Црњанског*.

Књижевне награде: “Андрићева награда” за приповетку, “Бранко Ћопић” за прозу, награда “Просвете”, “Лаза Костић” за роман, “Карољ Сирмаи”, “Рамонда Србица” за прозу, “Стефан Митров Љубиша” за књижевно дело, “Тодор Манојловић”, Награда Народне библиотеке Србије за књигу године (2007), Статуета “Јоаким Вујић”, награда Кочићева књига 2011. за животно дело, Светска награда за хуманизам 2012. (Охридска академија за хуманизам), Прозарт – међународно признање за ауторски допринос развоју балканске књижевности на фестивалу ПРО-ЗА Балкан у Скопљу.

Приређено према:
www.arhipelag.rs
google

Критика

Политички нонсенси немају граница

Радња *Козоцида*, најновијег комада Виде Огњеновић, у поднаслову одређеног као „драма о обнови и изградњи“, дешава се у црногорском планинском селу, у послератној Југославији. Заплет гради одлука власти да се побију све козе, јер су оне виђене као штеточине на путу индустријализације земље, односно развоја дрвне индустрије. Полазећи од ових догађаја, инспирисаних стварним догађајима који доказују да стварност зна да буде апсурднија од фикције, Вида Огњеновић плете вишеслојну драму трагикомичних значења. Комад који повремено добија изразито апсурдне димензије, сценски је изражајна метафора односа власти и народа, као и самодовољности политике која не види даље од сопствених интереса.

Режија Виде Огњеновић је стилизовано реалистичка, она доследно и постојано води причу, битно бојену иронијом, коју суптилно наносе глумци. Савремено обучени, у сеоску одећу и формална функционерска одела, они вешто разигравају ову апсурдну драму о политичким нонсенсима, али и њиховом неприхватању (костимографија Љиљана

Драговић). Сценографија Герослава Зарића је сведена и стилизована, одређује је низ наређаних белих кутија, или степеница, што подсећа и на црногорска брда. Музика композитора Зорана Ерића одговарајуће прати догађаје, одређујући повремено гротескни тон игре.

Причу епски, у одређеној мери брехтовски, води наратор Божо (Дејан Ђоновић), другачије, упадљиво обучен, у гестаповско црно одело. Он представља ликове, зна све о њима, па га разумемо и као фигуру контроле, државну безбедност која је свеprisутна, надгледа све, и важна је за сагледавање целине функционисања власти. Мишо Обрадовић је посебно експресиван као Председник, иронијом утврђен „визионар и песник промена“. Он је наводни борац за друштвени напредак, док је у суштини похлепни сакупљач политичких поена, човек коме је превасходно стало да буде одан партији, ма колико она била штетна за друштво. Тако он ватрено пропагира да су козе симбол заосталости, иако село живи захваљујући козама, а предлаже и исушивање Скадарског језера, што је један од врхунаца апсурда политике у драми, у сукобу са здравим разумом. Такав модел политичког деловања је болно препознатљив и присутан и данас, због чега ова представа има снагу актуелног трагичког препознавања.

Развој догађаја открива раскошну вишезначност драмског ткања. Живописни ликови сељака отелотворују различитост мишљења и односа према одлукама власти, али и сопственом животу. Од Стане (Дубравка Дракић), председнице АФЖ-а, која рационално тврди да им нема живота без коза, лепе Јоке (Ивана Мрваљевић) која мудро саботира попис коза, Марка (Омар Бајрамспахић) и Рајка (Симо Требјешанин) који такође покушавају да заштите њихове животиње, преко шалјивције Баја (Стеван Радусиновић) који домишљато предлаже да само кличу власти, а да раде све супротно, до оних који иду уз длаку власти, сматрајући да треба подржати њихове одлуке, из различитих, углавном користољубивих мотива – Вукота (Милош Пејовић), Крста (Павле Поповић), Дука (Жељко Цаја Радуновић).

Долазак професора Рашка Марића, стручњака ветеринарства из Београда, који треба да процени штетност коза за село, представља окидач заокрета правца драмске радње. Уместо да помогне политичарима да се изврши козоцид (геноцид над козама), што је била намера власти, он постаје вођа козјег покрета отпора. Игор Ђорђевић га игра драмски убедљиво, као ексцентричног, асоцијалног професора, чију љубав према животињама схватамо као вид бега од наталоженог зла у људима. Његов маркантан лик тумачимо као метафоричан одраз коренито присутних сукоба између струке и политике. Уместо да власт поштује глас струке и тако допринесе стварном друштвеном напретку, она радије бира пут личних интереса, често насупрот мишљењу стручњака, гурајући тако друштво у провалију.

Нарочита вредност врло успешне представе *Козоцид* избија из околности данашњег недостатка приче у театру. Тренд у савременом позоришту су ауторски пројекти и фрагментизована драмска стварност. Они наравно имају своје квалитете, одражавају дух времена, али су изгубили причу из позоришта. У том смислу, ова продукција враћа истиснуте вредности традиционалне драмске форме. На сцени простире луцидну приповест која има бројне слојеве, комику и трагику, домишљатост и апсурд, фарсичност и горчину спознаје стварности.

Ана Тасић (*Политика*, 24. 3. 2019)

Бунтом против демагогије

Козоцид Виде Огњеновић је текст који свевремено третира људски кукавичлук, неспособност да се одупремо непромишљеним и неразумним одлукама и неприкосновено поштовање ауторитета, недостатак храбрости да се бунт из сфере приватног пресели у сферу јавног.

(...)У представи су сатирично извргнути руглу некритички дух и слаба снага воље за отпором, бескрупулозна партијска амбициозност испољена у остваривању сопствених циљева на уштрб других. С дозом оштрог хумора потцртан је апсурд који свака власт на овим просторима чини саставним дијелом свакодневице, а то је да је сваки бунт против режима заправо бунт против „државног прогреса“ и „општеномодног добра“, па се појединци у таквом систему тешко одваже на побуну из страха од изопштења из друштва које повлачи егзистенцијалну несигурност. Као што каже професор ветерине у тексту „у цијелој историји није било укупно ни три сељачке буне“, односно сељаци су најрањивија група којој је најлакше наметнути ауторитет и бојазан од јавног бунта. Ликови су у драми подијељени на социјалној равни, у смислу разлика између сталежа радничке и сељачке класе: прва је одвојена од природе и њених процеса а друга у потпуном односу повезаности и зависности од ње, па су њихови интереси дијаметрално супротстављени. ИндустрIALIZација дакле јесте прогрес, али који истовремено подразумева континуиран процес деструкције природног поретка ствари, а тиме и деградацију хуманости.

Глумачка екипа (...) уиграно је функционисала на сцени, успијевајући да нам пренесе оштрину и духовитост текста Виде Огњеновић. Нарочито бисмо истакли игру Миша Обрадовића, који тумачи лик председника општине кроз трагикомичност фигуре једног типичног функционера – послушника власти и демагога, слијепог сљедбеника инструкција високо-руководног кадра, однарођеног од брига оних којима влада. Игор Ђорђевић у улози професора ветерине, кроз истанчан глумачки израз спонтаности и комике преноси жар револуционарног духа и истинољубивости која се подругује празној демагогији и утопистичким визијама прогреса који почива на сулудим идејама уништења природних ресурса. Горан Славић је вјерно обликовао лик Макање – улизице и амбициозног младог партијског кадра, који је безусловну преданост партијским задацима учинио заиста комичним. Катарина Крек је тумачећи лик Јане лајавице пренијела женску храброст бунта који околина увијек доживљава као непромишљену женску глупост, па јој се ругају надимком „лајавице“ умјесто да буде доживљена као хероина. Младен Нелевић је пренио очај и немирећи став са непопуларном одлуком да се козе сељана униште, па непрестано пита „Али не и бијеле?“ доводећи сулуду одлуку руководства до нивоа комичног.

Убрзаној динамици кретања на сцени је нарочито допринијела симболично конципирана сценографија Герослава Зарића, који је стрмост планинског подручја представио каскадним степеничастим елементима, по којима се ликови као и њихове козе стално пењу и силазе, а истовремено смо доживјели сценографију као алузију на амбициозност партијског кадра у селу, спремног на све да пређе на једну степену горе у хијерархији. Костими Љиљане Драговић испратили су амбијент и вријеме одвијања радње, истичући нарочито припадност одређеној класи, па су видно одвојени углађени службеници и рустична ношња у сеоском крају.

Инсценација Виде Огњеновић није укључивала само реалистично-комични израз, већ се послужила и кинематографским „триковима“ који су дали печат ироније и моменат коментара радње и ликова, захваљујући улози наратора (Дејан Ђоновић) и употреби *freeze*

frame-а („замрзавање кадра“) гдје се радња оптички „замрзава“ на пар тренутака да бисмо од наратора добили кратак извјештај о карактеру или животу лика.

Сама чињеница да је текстописац уједно и редитељ комада сигурно је у већој мјери допринијела да се представа осмисли уз пуну валоризацију текста, равноправног с осталим елементима сценског, стварајући ефекат уравнотежене и бритке представе која оштрим хумором говори о идеалима који ће нас се увијек тицати.

Ива Чукић Шошкић (Портал: *Peripetija.me*, 22. 3. 2019)